

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

પંજાબ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રીસીટી બોર્ડ

વિ.

મલકૈત સિંઘ

ઓક્ટોબર ૧૧, ૨૦૦૪

[ન્યાયમૂર્તિ શિવરાજ વી. પાટીલ અને ન્યાયમૂર્તિ બી.એન. શ્રીકૃષ્ણા]

સેવા સંબંધિત કાયદો :

નિમણૂક- પાવર પ્રોજેક્ટ માટે જમીન સંપાદન દ્વારા વિસ્થાપિત થયેલા પરિવારોના પુનઃવસન બાબત- પરિવારના એક સભ્યનું નામ અગ્રતાના ધોરણે પ્રોજેક્ટમાં નિમણૂક માટે ભલામણ કરેલ વ્યક્તિઓની યાદીમાં સામેલ કરવામાં આવ્યું- ત્યારબાદ આવી નિમણૂક માટેની નીતિમાં ફેરફાર થતા તે અપાત્ર ઠર્યો- ત્યારબાદ એક નવી જગ્યા ઊભી કરવામાં આવી- ઠરાવવામાં આવ્યું કે; તે નવી જગ્યા પર નિમણૂક મેળવવા માટે હકદાર નથી કારણ કે પસંદગી યાદીમાં નામ સામેલ થવાથી તેને કોઈ કાનૂની અધિકાર પ્રાપ્ત થતો નથી અને ત્યારબાદ બદલાયેલી નીતિને પશ્ચાતવર્તી અસર થી લાગુ કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી- ખાસ કરીને એટલા માટે કે તેણે તેની જમીનનું વળતર પણ મેળવ્યું હતું- તેની વિરુદ્ધ કોઈ બદલ્લો હોવાનું અથવા તેને જાણીજોઈને નિમણૂક આપવાનો

ઈનકાર કરવામાં આવ્યો હોવાનું દર્શાવતી કોઈ બાબતના અભાવે, એવું માની શકાય નહીં કે તેની સાથે ભેદભાવ કરવામાં આવ્યો છે.

અપીલકર્તા-બોર્ડ દ્વારા પાવર પ્રોજેક્ટ સ્થાપવા માટે જમીન સંપાદિત કરવામાં આવી હતી, જેમાં પ્રતિવાદીની બે એકરથી ઓછી જમીનનો પણ સમાવેશ થતો હતો અને તેના તમામ જમીન માલિકોને વળતર ચૂકવવામાં આવ્યું હતું. સંપાદનને કારણે જેમણે પોતાની જમીન ગુમાવી હતી તેવા વ્યક્તિઓના પુનઃવસનના હેતુથી, અપીલકર્તાએ ૧૮.૭.૧૯૯૪ ના રોજ તેમના પરિવારના એક સભ્યને અગ્રતાના ધોરણે રોજગારી પૂરી પાડવાનો નિર્ણય લીધો હતો. પ્રતિવાદી એ વ્યક્તિઓમાંના એક હતા જેમનું નામ રોજગારી માટે ભલામણ કરાયેલ વ્યક્તિઓની યાદીમાં સામેલ હતું. જે લોકોના નામની ભલામણ કરવામાં આવી હતી તેમાંથી સંખ્યાબંધ લોકોની ઉપલબ્ધ જગ્યાઓ પર નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. જોકે, ૧૫.૫.૧૯૯૮ અને ૨.૬.૧૯૯૮ ના રોજ, અપીલકર્તાએ તેની નીતિમાં સુધારો કર્યો કે માત્ર તે જ લોકો કે જેમની સંપાદિત જમીન બે એકરથી વધુ હોય તેમને જ અગ્રતાના ધોરણે રોજગારીના લાભ માટે ગણતરીમાં લેવામાં આવશે. એવો પણ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો કે ભવિષ્યમાં લાયકાત કે વય મર્યાદા અંગે કોઈ છૂટછાટ આપવામાં આવશે નહીં. અપીલકર્તાના તારીખ ૧.૭.૧૯૯૮ ના કચેરી આદેશ દ્વારા, હોમિયોપેથિક ફિઝિશિયનની એક જગ્યા ઊભી કરવામાં આવી અને તેના માટે યોગ્ય ઉમેદવારની પસંદગી કરવા માટે એક સમિતિની રચના કરવામાં આવી. આ કચેરી આદેશના અનુસંધાને, જિલ્લા રોજગાર અધિકારીને પત્ર લખીને ઉક્ત જગ્યાઓ માટે યોગ્ય ઉમેદવારો આપવા માટે જણાવવામાં આવ્યું હતું.

આ પત્રથી નારાજ થઈને, પ્રતિવાદીએ તેને રદ કરવા માટે અને હોમિયોપેથિક ફિઝિશિયનની જગ્યા પર પોતાની નિમણૂક કરવાના નિર્દેશ આપવા માટે એક રીટ અરજી દાખલ કરી હતી. વડી અદાલતે રીટ અરજી મંજૂર કરી હતી. તેથી, આ વર્તમાન અપીલ કરવામાં આવી છે.

અપીલકર્તાએ અન્ય બાબતોની સાથે એવી દલીલ કરી હતી કે હોમિયોપેથિક ફિઝિશિયનની જગ્યા ૧.૭.૧૯૯૮ ના રોજ ઊભી કરવામાં આવી હતી અને તે ૧૮.૭.૧૯૯૪ ના રોજ ઉપલબ્ધ ન હતી, તેથી પ્રતિવાદી તે જગ્યા માટે કોઈ દાવો કરી શકે નહીં, તે પણ ૨.૬.૧૯૯૮ ના રોજ નીતિમાં સુધારો થયા પછી; અને પ્રતિવાદી તારીખ ૧૫.૫.૧૯૯૮ અને ૨.૬.૧૯૯૮ ની સુધારેલી નીતિ મુજબ પાત્રતાની શરતો સંતોષતા ન હતા.

અપીલ મંજૂર કરતા, અદાલતે ઠરાવ્યું:

૧. વડી અદાલતે એવા આધાર પર આગળ વધીને ભૂલ કરી હતી કે પ્રતિવાદીને નિમણૂક માટે એક નિહિત અધિકાર પ્રાપ્ત થયો હતો અને નીતિમાં ત્યારબાદ થયેલા ફેરફાર દ્વારા તેને છીનવી શકાય તેમ નહોતો. તે સ્થાપિત કાયદો છે કે પસંદગી યાદીમાં ઉમેદવારના નામનો માત્ર સમાવેશ થવાથી તેવા ઉમેદવારને નિમણૂકનો આદેશ મેળવવાનો કોઈ નિહિત અધિકાર પ્રાપ્ત થતો નથી. [૩૩૪-B]

સર્વોચ્ચ અદાલતે તેના ચુકાદાના સમર્થનમાં શંકરસન દાસ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય [૧૯૯૧] ૩ એસ.સી.સી. ૪૭; ઓલ ઈન્ડિયા એસ.સી. એન્ડ એસ.ટી. એમ્પલોયીસ એસોશિએશન અને અન્ય એક વિ. એ.આર્થર જુન અને અન્યો, [૨૦૦૧] ૬ એસ.સી.સી. ૧૪૪ અને ઓરિસ્સા રાજ્ય અને અન્યો વિ. ભીકારી ચરણ ખૂંટિયા અને અન્યો; [૨૦૦૩] ૧૦ એસ.સી.સી.,. ૧૪૪ નો આધાર લીધો હતો.

૨.૧. એ બાબત વિવાદિત નથી કે ૧૮.૭.૧૯૯૪ ના રોજ લહેરા મોહબ્બત પાવર સ્ટેશન ખાતે ન તો હોમિયોપેથિક દવાખાનું ઉપલબ્ધ હતું, ન તો હોમિયોપેથિક ફિઝિશિયનની કોઈ જગ્યા અસ્તિત્વમાં હતી. લહેરા મોહબ્બત ખાતે હોમિયોપેથિક દવાખાનું સ્થાપવાનો અને તેમાં હોમિયોપેથિક ફિઝિશિયનની જગ્યા ઊભી કરવાનો નિર્ણય ૧.૭.૧૯૯૮ ના રોજ લેવામાં આવ્યો હતો, જે ૧૮.૭.૧૯૯૪ ના નીતિગત નિર્ણયના ઘણા સમય પછી અને ૧૫.૫.૧૯૯૮ તથા ૨.૬.૧૯૯૮ ના રોજ નીતિમાં થયેલા ફેરફાર બાદ લેવાયો હતો. આ સ્થિતિ

હોવાને કારણે, ૧૮.૦૭.૧૯૯૪ ના નીતિગત નિર્ણયના અનુસંધાને પ્રતિવાદી દ્વારા ઉક્ત જગ્યા માટે નિમણૂક મેળવવાનો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો ન હતો. [334-H; 335-A]

૩. વડી અદાલતે એવો અભિપ્રાય આપીને પણ ભૂલ કરી હતી કે ૨.૬.૧૯૯૮ ના નીતિગત નિર્ણયનો પ્રતિવાદીના ગેરફાયદા માટે પશ્ચાતવર્તી અમલ કરી શકાય નહીં. અહીં નીતિને પશ્ચાતવર્તી અસરથી લાગુ કરવાનો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી. જ્યારે ૧.૭.૧૯૯૮ ના બોર્ડના નિર્ણયના અનુસંધાને ૧૭.૯.૧૯૯૮ ના રોજ રોજગાર કચેરી પાસેથી યોગ્ય ઉમેદવારોના નામ મંગાવવામાં આવ્યા હતા, ત્યારે એવું કહી શકાય નહીં કે પ્રતિવાદીનો કોઈ અધિકાર છીનવી લેવામાં આવ્યો હતો, કારણ કે હોમિયોપેથિક ફિઝિશિયનની ક્લાસ-II ની જગ્યા પર નિમણૂક મેળવવાનો આવો કોઈ નિહિત અધિકાર તેની પાસે હતો જ નહીં. [335-B-C]

૪. ૨.૬.૧૯૯૮ થી બદલાયેલી નીતિને ધ્યાનમાં લેતા, પ્રતિવાદી અગ્રતાના ધોરણે નિમણૂકનો દાવો કરવા માટે પાત્ર ન હતો, કારણ કે તેની પાસેથી સંપાદિત કરવામાં આવેલી જમીન ૨ એકર કરતા ઓછી હતી અને ૧૭.૯.૧૯૯૮ ના રોજ તેની વચમર્યાદા પણ વટી ગઈ હતી. સુધારેલી નીતિએ સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરી હતી કે લાયકાત અને વચમર્યાદા અંગે કોઈ છૂટછાટ આપી શકાય નહીં. વધુમાં, ૧૮.૯.૧૯૯૪ ના રોજ તૈયાર કરવામાં આવેલી યોજના અને ત્યારબાદ તેમાં કરવામાં આવેલો સુધારો, જે પરિવારોની જમીન સંપાદિત કરવામાં આવી હતી તેવા વિસ્થાપિત પરિવારોના પુનઃવસન માટે શક્ય તેટલી મદદ કરવાના હેતુથી માત્ર એક 'રહેમરાહે' તરીકે હતો. પ્રતિવાદીને તેની સંપાદિત જમીન માટે વળતર મળી ચૂક્યું હતું. અગ્રતાના ધોરણે નિમણૂક આપવાની યોજના માત્ર પાત્ર ઉમેદવારો માટે એક સગવડના સ્વરૂપમાં હતી, જેનો પ્રતિવાદી પોતાની જમીનનું વળતર મેળવી લીધા પછી અધિકાર તરીકે દાવો કરી શકતો નથી, ખાસ કરીને જ્યારે તે સુધારેલી યોજના હેઠળની આવશ્યક જરૂરિયાતો પૂર્ણ કરતો ન હોય. [335-D, E]

પ. વડી અદાલતે એવું અવલોકન કરવામાં ભૂલ કરી છે કે પ્રતિવાદી સામે ભેદભાવ કરવામાં આવ્યો હતો. આ અવલોકન યોગ્ય આધાર અથવા હકીકતો પર આધારિત નથી. આ એવો કિસ્સો નથી કે જેમાં અપીલકર્તા અથવા તેના અધિકારીઓ વિરુદ્ધ કોઈ બદલ્લો હોવાનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હોય. પ્રતિવાદીને નિમણૂક આપવાનો ઇનકાર કરવા માટે કોઈ મક્કમ હતું અથવા પૂર્વગ્રહ રાખતું હતું તેવું દર્શાવતી કોઈ બાબત રેકૉર્ડ પર નથી. [૩૩૫-G, F]

દીવાની અપીલીય હુકમત: ફોજદારી અપીલ નં. ૬૧૧૬/૧૯૯૯

પંજાબ અને હરિયાણા ઉચ્ચ ન્યાયાલયના સી.ડબલ્યુ.પી. નં.

૧૬૯૯૯/૧૯૯૯ માં તા. ૨૧.૦૧.૧૯૯૯ રોજના ચુકાદા અને હુકમ માંથી.

અપીલકર્તાઓ વતી હરિન્દર મોહન સિંઘ, કૌશલ યાદવ, અનિલ હૂડા

અને સુશ્રી શબાના સૈફી.

સામાવાળા વતી કે.જી. ભગત, વિનીત ભગત, કમલ બૈદ, મનોહર

સિંઘ બક્ષી, સુશ્રી સંગિતા ગૌર અને દેબાસીસ મિશ્રા.

ન્યાયાલયનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ શિવરાજ વી. પાટીલ દ્વારા જાહેર કરવામાં આવ્યો.

અપીલકર્તા-બોર્ડે પાવર પ્રોજેક્ટ સ્થાપવા માટે કેટલાક ગામોમાં આવેલી ૯૮૭ એકર જમીન સંપાદિત કરી હતી, જેમાં લહેરા મહોબ્બત ખાતે પ્રતિવાદીની ૧૦ કનાલ અને ૧૮ મરલા જમીનનો પણ સમાવેશ થતો હતો, અને જમીન માલિકોને વળતર ચૂકવ્યું હતું. ૧૮.૭.૧૯૯૪ ના રોજ, અપીલકર્તા બોર્ડે, સંપાદનને કારણે જેઓએ પોતાની જમીન ગુમાવી હતી તેવા વિસ્થાપિત વ્યક્તિઓના પુનઃવસનના હેતુથી, ૧૮.૭.૧૯૯૪ ના કચેરી આદેશ દ્વારા, ઉક્ત હેતુ માટે જેમના પરિવારની જમીન સંપાદિત કરવામાં આવી હોય તેવા અસરગ્રસ્ત પરિવારના એક સભ્યને અગ્રતાના ધોરણે રોજગારી પૂરી પાડવા માટે એક સમિતિની રચના કરી હતી. ૧૮.૭.૧૯૯૪ ના કચેરી આદેશમાં સમાવિષ્ટ ઉક્ત નીતિગત નિર્ણયના અનુસંધાને, અગ્રતાના ધોરણે નિમણૂક માટે ૨૭૭ વ્યક્તિઓના નામની ભલામણ કરવામાં આવી હતી. પ્રતિવાદી તે પૈકીના એક હતા. તેમાંથી, ૧૭૩ વ્યક્તિઓની નિમણૂક તેમની લાયકાતના આધારે ઉપલબ્ધ જગ્યાઓ પર કરવામાં આવી હતી, જે મહત્તમ ક્લાસ-III (વર્ગ-૩) ની જગ્યાઓ સુધી મર્યાદિત હતી. ૧૫.૫.૧૯૯૮ અને ૨.૬.૧૯૯૮ ના રોજ, અપીલકર્તા-બોર્ડે એવી વિચારણા કરીને નીતિમાં સુધારો કર્યો કે જે વ્યક્તિઓની સંપાદિત જમીન ખૂબ જ મામૂલી હતી તેમને રોજગારી આપવાનું કોઈ વ્યાજબી કારણ નથી અને તેમને નિમણૂક આપવાની જરૂર નથી. વધુમાં એવો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો કે અગાઉ રચાયેલી સમિતિના બદલે, ચીફ એન્જિનિયરે (GHTP) માત્ર તે જ જમીન માલિકોના પ્રસ્તાવની ફરીથી તપાસ કરવી જોઈએ કે જેમની ૨ એકર કે તેથી વધુ જમીન અગ્રતાના ધોરણે રોજગારીનો લાભ આપવા

માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હોય. એવો પણ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો કે ભવિષ્યમાં લાયકાત કે વય મર્યાદા અંગે કોઈ છૂટછાટ આપવામાં આવશે નહીં. આ સુધારેલી નીતિના અનુસંધાને, જે ઉમેદવારોની જમીન સંપાદિત કરવામાં આવી હતી તેમના કિસ્સાઓ પર વિચાર કરવામાં આવ્યો અને માત્ર ત્રણ ઉમેદવારોની નિમણૂક માટે ભલામણ કરવામાં આવી. અન્ય તમામ પેવિંગ (બાકી) કિસ્સાઓ નકારી કાઢવામાં આવ્યા હતા. ૧.૭.૧૯૯૮ ના કચેરી આદેશ દ્વારા, અપીલકર્તા-બોર્ડે લહેરા મહોબ્બત પાવર સ્ટેશન ખાતે હોમિયોપેથિક દવાખાનું સ્થાપવાનું નક્કી કર્યું, જેના માટે ઉક્ત પાવર પ્રોજેક્ટમાં કાર્યરત સ્ટાફ અને તેમના પરિવારોના કલ્યાણ માટે હોમિયોપેથિક ફિઝિશિયનની ક્લાસ-II (વર્ગ-૨) ની જગ્યા ઊભી કરવામાં આવી હતી. ઉક્ત જગ્યા માટે યોગ્ય ઉમેદવારની પસંદગી કરવા માટે એક અલગ સમિતિની પણ રચના કરવામાં આવી હતી. ઉક્ત કચેરી આદેશના અનુસંધાને, ચીફ એન્જિનિયરે ૧૭.૯.૧૯૯૮ ના રોજ જિલ્લા રોજગાર અધિકારી, ભટિંડાને પત્ર લખીને ૨૭ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૮ સુધીમાં ઉક્ત જગ્યા માટે યોગ્ય ઉમેદવારોના નામ મોકલવા જણાવ્યું હતું. જ્યારે પરિસ્થિતિ આવી હતી, ત્યારે પ્રતિવાદીએ સિવિલ રીટ પિટિશન નં. ૧૬૯૮૯/૧૯૯૮ દાખલ કરીને વડી અદાલતનો સંપર્ક સાધ્યો હતો, જેમાં ૧૭.૯.૧૯૯૮ ના ઉપરોક્ત પત્રને રદ કરવાની અને ૨.૬.૧૯૯૮ ના સુધારેલા નીતિગત નિર્ણયને રદ કરવાની પ્રાર્થના કરી હતી. વધુમાં, અપીલકર્તા-બોર્ડે લહેરા મહોબ્બત પાવર સ્ટેશનના હોમિયોપેથિક દવાખાનામાં હોમિયોપેથિક ફિઝિશિયન તરીકે તેમની નિમણૂક કરવા માટે નિર્દેશ આપવાની માંગ કરી હતી.

અપીલકર્તા-બોર્ડે રીટ અરજીનો વિરોધ કરતા એવી દલીલ કરી હતી કે પ્રતિવાદી આ યોજના હેઠળ અગ્રતાના ધોરણે નિમણૂક મેળવવા માટે પાત્ર નથી; અન્ય બાબતોની સાથે એવી રજૂઆત કરી હતી કે પ્રતિવાદીની સંપાદિત જમીન બે એકરથી ઓછી હતી અને તેથી તેઓ ૨.૬.૧૯૯૮ ની નીતિ મુજબ અગ્રતાના ધોરણે નિમણૂક માટે પાત્ર ન હતા; હોમિયોપેથિક ફિઝિશિયનની જગ્યા ક્લાસ-III ની જગ્યા ન હતી અને તેથી તેઓ ૧૮.૭.૧૯૯૪ ની મૂળ યોજના હેઠળ પણ પાત્ર ન હતા; તદુપરાંત, તેઓ વચમર્યાદા વટાવી ગયા હોવાનું જણાયું હતું અને ૨.૬.૧૯૯૮ ની સુધારેલી યોજના હેઠળ કોઈ છૂટછાટ આપી શકાય તેમ નથી. અપીલકર્તાએ એવી પણ દલીલ કરી હતી કે માત્ર પ્રતિવાદીનું નામ સમિતિ દ્વારા નિમણૂક માટે ભલામણ કરાયેલ ૨૭૭ ઉમેદવારોમાંનું એક હતું, તેટલા માત્રથી તેઓ નિમણૂક માટે હકદાર બનતા નથી. વધુમાં, સંપાદિત જમીનનું વળતર અન્ય જમીન માલિકોની જેમ પ્રતિવાદીને આપવામાં આવ્યું હતું અને તેથી પ્રતિવાદી અધિકાર તરીકે આ યોજના હેઠળ નિમણૂકનો દાવો કરી શકે નહીં. વડી અદાલતની ડિવિઝન બેન્ચે, આક્ષેપિત ચુકાદા દ્વારા, રીટ અરજી મંજૂર કરી અને અપીલકર્તા-બોર્ડને આદેશની તારીખથી શક્ય તેટલી વહેલી તકે, પ્રાધાન્યમાં એક મહિનાની અંદર, પ્રતિવાદીને હોમિયોપેથિક ફિઝિશિયનની જગ્યા માટે નિમણૂક આપવા નિર્દેશ આપ્યો. આ સંજોગોમાં, આક્ષેપિત ચુકાદાથી નારાજ થઈને, અપીલકર્તા-બોર્ડ આ અપીલમાં આ અદાલત સમક્ષ ઉપસ્થિત છે.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે આગ્રહપૂર્વક રજૂઆત કરી કે: (૧) વડી અદાલતે એવા ખોટા આધાર પર આગળ વધીને ભૂલ કરી છે કે ૧૮.૭.૧૯૯૪ ના

કચેરી આદેશના આધારે જ્યારે પ્રતિવાદીના નામની નિમણૂક માટે ભલામણ કરવામાં આવી, ત્યારે તેને એક નિહિત અધિકાર પ્રાપ્ત થઈ ગયો હતો; અને નીતિમાં ત્યારબાદ પ્રતિવાદીને ગેરફાયદો થાય તે રીતે ફેરફાર કરી શકાય નહીં; (૨) હોમિયોપેથિક દવાખાનું સ્થાપવાનો અને હોમિયોપેથિક ફિઝિશિયન (ક્લાસ-II ની જગ્યા) ની નિમણૂક કરવાનો નિર્ણય ૧.૭.૧૯૯૮ ના રોજ લેવામાં આવ્યો હતો; આ જગ્યા ૧૮.૭.૧૯૯૪ ના રોજ ઉપલબ્ધ નહોતી અને તેથી પ્રતિવાદી ૧૮.૭.૧૯૯૪ ની નીતિના અનુસંધાને ઉક્ત જગ્યા પર નિમણૂક માટે કોઈ દાવો કરી શકે નહીં, તે પણ ૨.૬.૧૯૯૮ ના રોજ નીતિમાં સુધારો થયા પછી; (૩) ૧૫.૫.૧૯૯૮ અને ૨.૬.૧૯૯૮ ની સુધારેલી નીતિ મુજબ, પ્રતિવાદી નિમણૂક માટે પાત્ર નહોતા કારણ કે તેઓ પાત્રતાની શરતો સંતોષતા નહોતા અને (૪) પ્રતિવાદી આ યોજના હેઠળ અધિકાર તરીકે નિમણૂકનો દાવો કરી શકે નહીં. આ યોજના પોતે જ નિમણૂકની બાબતમાં અમુક છૂટછાટ આપવા માટે હતી.

બીજી તરફ, પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલે આક્ષેપિત ચુકાદાના સમર્થનમાં રજૂઆતો કરી હતી. તેમના જણાવ્યા મુજબ, ૧૮.૭.૧૯૯૪ ના કચેરી આદેશના અનુસંધાને પ્રતિવાદીના નામની નિમણૂક માટે ભલામણ કરવામાં આવી હોવા છતાં, જ્યારે તે જ ચાદીમાંથી અન્ય અનેક લોકોની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી ત્યારે અપીલકર્તા-બોર્ડ દ્વારા તેમને નિમણૂકનો ઇનકાર કરવો તે યોગ્ય નહોતું; અગ્રતાના ધોરણે નિમણૂક અંગેની નીતિમાં ત્યારબાદ પ્રતિવાદીને ગેરફાયદો થાય તે રીતે ફેરફાર કરી શકાય નહીં જેથી તેમનો નિહિત અધિકાર છીનવી શકાય અને

અપીલકર્તા-બોર્ડે પ્રતિવાદીને નિમણૂકનો ઇનકાર કરીને ગેરવાજબી રીતે ભેદભાવ કર્યો છે.

પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા કરવામાં આવેલી સંબંધિત રજૂઆતોને ધ્યાનમાં લેતા, અમારો એવો મંતવ્ય છે કે વડી અદાલતે એવા આધાર પર આગળ વધીને ભૂલ કરી છે કે પ્રતિવાદીને નિમણૂક માટે નિહિત અધિકાર પ્રાપ્ત થયો હતો અને નીતિમાં ત્યારબાદ થયેલા ફેરફાર દ્વારા તેને છીનવી શકાય તેમ નહોતો. તે સ્થાપિત કાયદો છે કે પસંદગી ચાદીમાં ઉમેદવારના નામનો માત્ર સમાવેશ થવાથી તેવા ઉમેદવારને નિમણૂકનો આદેશ મેળવવાનો કોઈ નિહિત અધિકાર પ્રાપ્ત થતો નથી. આ સ્થિતિ આ અદાલતની બંધારણીય બેંચના શંકરસન દાસ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા [(1991) 3 SCC 47] ના ચુકાદાના ફકરા ૭ માં સ્પષ્ટ કરવામાં આવી છે, જે નીચે મુજબ છે:—

"૭. એ કહેવું યોગ્ય નથી કે જો નિમણૂક માટે અમુક સંખ્યામાં ખાલી જગ્યાઓ અધિસૂચિત કરવામાં આવી હોય અને પૂરતી સંખ્યામાં ઉમેદવારો લાયક જણાય, તો સફળ ઉમેદવારો નિમણૂક મેળવવાનો એવો અફર અધિકાર પ્રાપ્ત કરી લે છે જેને કાયદેસર રીતે નકારી શકાય નહીં. સામાન્ય રીતે, અધિસૂચના એ માત્ર લાયક ઉમેદવારોને ભરતી માટે અરજી કરવા માટેનું એક આમંત્રણ છે અને તેમની પસંદગી થવા પર તેઓ તે પદ માટે કોઈ અધિકાર પ્રાપ્ત કરતા નથી. જ્યાં સુધી સંબંધિત ભરતીના નિયમો તેવું સૂચવતા ન હોય ત્યાં સુધી, રાજ્ય તમામ અથવા કોઈપણ ખાલી જગ્યાઓ ભરવા માટે કોઈ કાયદાકીય ફરજ હેઠળ નથી. જોકે, તેનો અર્થ એ નથી કે રાજ્યને મનસ્વી રીતે વર્તવાનું લાઈસન્સ મળી ગયું છે.

ખાલી જગ્યાઓ ન ભરવાનો નિર્ણય યોગ્ય કારણોસર અને શુદ્ધ નિષ્ઠાથી લેવાયેલો હોવો જોઈએ. અને જો ખાલી જગ્યાઓ અથવા તેમાંથી કોઈપણ ભરવામાં આવે, તો રાજ્ય ભરતી કસોટીમાં પ્રતિબિંબિત ઉમેદવારોની તુલનાત્મક યોગ્યતા ને માન આપવા માટે બંધાયેલું છે, અને કોઈ ભેદભાવની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. આ સાચી સ્થિતિનું આ અદાલત દ્વારા સતત પાલન કરવામાં આવ્યું છે, અને અમને હરિયાણા રાજ્ય વિરુદ્ધ સુભાષ ચંદ્ર મારવાહા, નીલિમા શાંગલા વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, અથવા જિતેન્દ્ર કુમાર વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્યના નિર્ણયોમાં કોઈ વિસંગતતા જણાતી નથી."

આ જ કાનૂની સ્થિતિનો ઓલ ઈન્ડિયા **SC** અને **ST** એમ્પ્લોઈઝ એસોસિએશન અને અન્ય વિરુદ્ધ એ. આર્થર જુન અને અન્ય [(2001) 6 **SCC** 380] અને ઓરિસ્સા રાજ્ય અને અન્ય વિરુદ્ધ ભિખારી ચરણ ખુંટિયા અને અન્ય [(2003) 10 **SCC** 144] ના કેસોમાં આ અદાલત દ્વારા પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો છે અને તેને અનુસરવામાં આવ્યો છે.

એ બાબત વિવાદિત નથી કે ૧૮.૭.૧૯૯૪ ના રોજ લહેરા મહોબ્બત પાવર સ્ટેશન ખાતે ન તો હોમિયોપેથિક દવાખાનું ઉપલબ્ધ હતું, ન તો હોમિયોપેથિક ફિઝિશિયનની કોઈ જગ્યા અસ્તિત્વમાં હતી. લહેરા મહોબ્બત ખાતે હોમિયોપેથિક દવાખાનું સ્થાપવાનો અને તેમાં હોમિયોપેથિક ફિઝિશિયનની જગ્યા ઊભી કરવાનો નિર્ણય ૧.૭.૧૯૯૮ ના રોજ લેવામાં આવ્યો હતો, જે ૧૮.૭.૧૯૯૪ ના નીતિગત નિર્ણયના લાંબા સમય પછી અને ૧૫.૫.૧૯૯૮ તથા ૨.૬.૧૯૯૮ ના રોજ નીતિમાં થયેલા ફેરફાર બાદ લેવાયો હતો. આ સ્થિતિ

હોવાને કારણે, ૧૮.૭.૧૯૯૪ ના નીતિગત નિર્ણયના અનુસંધાને પ્રતિવાદી દ્વારા ઉક્ત જગ્યા માટે નિમણૂક મેળવવાનો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો ન હતો. કોઈપણ સંજોગોમાં, ઉક્ત જગ્યા પર નિમણૂકનો દાવો કરવા માટે તેનો કોઈ નિહિત અધિકાર હોઈ શકે નહીં. વડી અદાલતે એવો અભિપ્રાય આપીને પણ ભૂલ કરી હતી કે ૨.૬.૧૯૯૮ ના નીતિગત નિર્ણયનો પ્રતિવાદીના ગેરફાયદા માટે પશ્ચાતવર્તી (Retrospective) અમલ કરી શકાય નહીં. અહીં નીતિને પશ્ચાતવર્તી અસરથી લાગુ કરવાનો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી. ૧૭.૯.૧૯૯૮ ના રોજ જ્યારે ૧.૭.૧૯૯૮ ના બોર્ડના નિર્ણય મુજબ રોજગાર કચેરી પાસેથી યોગ્ય ઉમેદવારોના નામ મંગાવવામાં આવ્યા, ત્યારે એમ ન કહી શકાય કે પ્રતિવાદીનો અધિકાર છીનવી લેવામાં આવ્યો છે, કારણ કે હોમિયોપેથિક ફિઝિશિયનની ક્લાસ-II ની જગ્યા પર નિમણૂક મેળવવાનો આવો કોઈ નિહિત અધિકાર તેની પાસે હતો જ નહીં. વધુમાં એ પણ ઉમેરી શકાય કે, ૨.૬.૧૯૯૮ થી બદલાયેલી નીતિને ધ્યાનમાં લેતા પ્રતિવાદી અગ્રતાના ધોરણે નિમણૂક મેળવવા પાત્ર ન હતો, કારણ કે તેની સંપાદિત જમીન ૨ એકરથી ઓછી હતી અને ૧૭.૯.૧૯૯૮ ના રોજ તેની વચમર્યાદા પણ વટી ગઈ હતી. સુધારેલી નીતિએ સ્પષ્ટ કર્યું હતું કે લાયકાત અને વચમર્યાદામાં કોઈ છૂટછાટ આપી શકાય નહીં. વળી, ૧૮.૭.૧૯૯૪ ની યોજના અને ત્યારબાદનો સુધારો એ વિસ્થાપિત પરિવારોના પુનઃવસન માટે માત્ર એક 'રહેમરાહ' તરીકે હતો. પ્રતિવાદીને તેની જમીનનું વળતર મળી ચૂક્યું હતું. અગ્રતાના ધોરણે નિમણૂક એ માત્ર પાત્ર ઉમેદવારો માટેની સગવડ હતી, જેનો પ્રતિવાદી વળતર મેળવ્યા પછી અધિકાર તરીકે દાવો

કરી શકે નહીં, ખાસ કરીને જ્યારે તે સુધારેલી યોજનાની જરૂરિયાતો પૂર્ણ કરતો ન હોય. આક્ષેપિત આદેશમાં વડી અદાલતે અવલોકન કર્યું છે કે "દેખીતી રીતે, જો પ્રતિવાદી (બોર્ડ) નો પ્રયત્ન અરજદારને તે જે નોકરી ઈચ્છે છે તે વચમર્યાદાના આધારે નકારવાનો હોય, તો પ્રતિવાદીઓની આવી કાર્યવાહીને ભેદભાવપૂર્ણ જ કહેવી પડે." આ અવલોકન યોગ્ય આધાર અથવા હકીકતો પર આધારિત નથી. આ એવો કિસ્સો નથી કે જેમાં અપીલકર્તા અથવા તેના અધિકારીઓ વિરુદ્ધ કોઈ બદલ્લિશાદો હોવાનો આક્ષેપ હોય. પ્રતિવાદીને નિમણૂક આપવાનો ઇનકાર કરવા માટે કોઈ મક્કમ હતું તેવું દર્શાવતી કોઈ બાબત નથી.

ઉપરોક્ત વિગતોને ધ્યાનમાં લેતા, એ સ્પષ્ટ છે કે પ્રતિવાદી નિમણૂક મેળવવા માટે હકદાર ન હતા. વડી અદાલતે અપીલકર્તા-બોર્ડને પ્રતિવાદીની હોમિયોપેથિક ફિઝિશિયનની જગ્યા પર નિમણૂક કરવા માટેનો જે નિર્દેશ આપ્યો હતો તે યોગ્ય ન હતો. દલીલો દરમિયાન, અમે પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલને પૂછ્યું હતું કે શું પ્રતિવાદી અત્યારે પણ ઉપલબ્ધ ખાલી જગ્યાઓ પૈકીની કોઈ પણ જગ્યા પર જોડાવા માટે તૈયાર છે? પ્રતિવાદી પાસેથી સૂચનાઓ મેળવીને, વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રતિવાદી માત્ર હોમિયોપેથિક ફિઝિશિયનની જગ્યા પર જ નિમણૂક મેળવવામાં રસ ધરાવે છે અને આ યોજના હેઠળ આવતી અન્ય કોઈ પણ જગ્યામાં તેમને રસ નથી.

ઉપરોક્ત વિગતો અને આ બાબતના તમામ પાસાઓને ધ્યાનમાં લેતા, અમે જણાવ્યું છે કે આક્ષેપિત આદેશ (હાઈકોર્ટનો નિર્ણય) ટકી શકે તેમ નથી. તેથી, આ અપીલ સફળ થવાને પાત્ર છે. તદનુસાર, અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે

છે અને આક્ષેપિત ચુકાદો રદ કરવામાં આવે છે. પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રીટ અરજી રદ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ નથી.

અપીલ ગ્રાહ્ય રાખવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.